

SIM

Begrepp inom kodningsområdet

Kodning

Kodning är ett mångtydigt begrepp med den allmänna innebörden ”översättning av data från en form till en annan” eller ”överföring till en viss kod”.

I detta sammanhang innebär **kodning** att med hjälp av en (alfabetisk, numerisk eller alfanumerisk) kod klassificera undersökta objekt till olika kategorier enligt en etablerad klassifikation eller annan förutbestämd kodlista. Det handlar alltså om att enligt givna regler kategoriindela variabelvärden som angetts med öppna svar (beskrivningar). Kategorierna är heltäckande och ömsesidigt uteslutande; ett objekt hör till exakt en av dessa kategorier.

Notera vad kodning **inte** betyder i detta sammanhang:

- Administrativ kodning av resultat-, status-, styr-, bortfallskoder e.d.
- Självkodning, d.v.s. då uppgiftslämnaren helt enkelt väljer en kategori i en enkät eller intervju.
- Beteendekodning efter medlyssning.
- Programmering.
- Kryptering.

Kodningsmetoder

Principiellt sett skiljer man på manuell kodning, datorstödd kodning (computer-assisted coding, CAC) och maskinell eller automatisk kodning (computer or automatic coding, AC).

Manuell kodning utförs utan datorstöd direkt på blanketten eller på en lista av en kodare. Denna form är numera ovanlig och kodningen utförs oftast med datorstöd med hjälp av olika applikationer för t.ex. sökning och tilläggsinformation. Automatisk kodning kan göras med hjälp av ett lexikon: antingen matchar en benämning exakt mot motsvarande benämning i lexikonet eller så matchar den ungefärligen. I realiteten är gränserna mellan de olika kodningsmetoderna flytande, eftersom olika mellanformer förekommer.

Här följer en sammanställning av kodningsmetoder:

- *Manuell kodning*
Kodningen görs av personer med hjälp av definitioner, beskrivningar, index eller annan hjälpinformation men utan stöd av en IT-applikation.
- *Datorstödd kodning*
Kodningen görs av personer med stöd av en IT-applikation.
 - a) Kodningen görs med hjälp av frågor till respondenten och ett index (yrkeslista eller motsvarande). Processen kallas *Kodning vid intervju*.
 - b) Kodningen görs med hjälp av definitioner, beskrivningar, index eller annan hjälpinformation. Processen kallas *Datorstödd manuell kodning*.
- *Automatisk kodning (automatkodning, maskinell kodning)*
Kodningen görs maskinellt med hjälp av bestämda beslutsregler.
 - a) Kodningen görs med hjälp av ett lexikon (baserat på samband mellan text och kod). Processen kallas *Automatisk kodning med lexikon*.
 - b) Kodningen görs med hjälp av en översättningsnyckel (baserad på samband mellan olika klassifikationer, d.v.s. mellan olika koder). Processen kallas *Automatisk kodning med översättningsnyckel*.

Notera att *manuell kodning* i dagligt tal på SCB avser *datorstödd manuell kodning* när det är uppenbart att en applikation (t.ex. Prisma) har använts.

Kontrollkodning

Med *kontrollkodning* avses att hela eller delar av materialet kodas minst en gång ytterligare i syfte att bedöma eller förbättra kvaliteten i kodningen. Kontrollkodningen utförs av en annan person än den som utfört den ursprungliga kodningen.

Beroende kontrollkodning innebär att kodaren har tillgång till koden eller koderna från tidigare kodningar samt tillhörande underlag. Denna metod används normalt inte på SCB.

Oberoende kontrollkodning innebär att kodaren *inte* har tillgång till koden eller koderna från tidigare kodningar. Kontrollkodningen görs alltså fristående av annan kodare. Denna metod är standard vid kontrollkodning på SCB.

Med *rekonciliering* (eller *jämknning*) menas att i de fall då olika koder erhålls för samma objekt kallas en tredje kodare in som gör en slutlig bedömning. Gjorda kodningar och underlag jämförs, varefter en specifik kod ”rekoncilieras” (jämkas, fås att stämma, görs upp om). På så vis avgörs ”korrekt” eller ”sann” kod. Rekonciliering används normalt efter två oberoende kodningar.